Valiokunnan lausunto YmVL 12/2017 vp– E 48/2010 vp

Ympäristövaliokunta

Valtioneuvoston selvitys ecodesign-direktiivin ja energiamerkintädirektiivin nojalla annettavista tuoteryhmäkohtaisista säädöksistä

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys ecodesign-direktiivin ja energiamerkintädirektiivin nojalla annettavista tuoteryhmäkohtaisista säädöksistä (E 48/2010 vp): Ympäristövaliokuntaan on saapunut jatkokirjelmä EJ 4/2017 vp — E 48/2010 vp mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- ylitarkastaja Outi Kumpuvaara, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtava asiantuntija Isa-Maria Bergman, Motiva Oy

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Tuotteiden energiatehokkuudelle asetetaan EU:ssa sitovia vaatimuksia ekosuunnitteludirektiivin (2009/125/EY) ja energiamerkintädirektiivin (2010/30/EU) nojalla. Vaatimuksista säädetään Euroopan komission tuoteryhmäkohtaisilla asetuksilla, jotka komissio antaa ekosuunnitteluvaatimusten osalta komitologiamenettelyssä ja energiamerkintöjen osalta delegoituina säädöksinä. Osana puhtaan energian pakettia komissio antoi 30.11.2016 Ekologista suunnittelua koskevan työsuunnitelman vuosiksi 2016—2019 (COM(2016) 773 final). Tämän selvityksen tarkoituksena on informoida eduskuntaa uudesta työsuunnitelmasta samoin kuin 9.3.2015 toimitetun E-jatkokirjeen jälkeen annetuista sekä valmistelussa olevista tuoteryhmäkohtaisista asetuksista.

Komissio antoi tiedonantona ekologista suunnittelua koskevan työsuunnitelman vuosiksi 2016—2019. Työsuunnitelma sisältää tilannekatsauksen tuotteiden ekologista suunnittelua ja energiamerkintää koskevista tuoteryhmäkohtaisista vaatimuksista. Työsuunnitelmassa myös määritellään ne tuoteryhmät, joille tulevaisuudessa suunnitellaan ja valmistellaan energiatehokkuusvaatimuksia. Uudessa työsuunnitelmassa painotetaan kiertotalousnäkökulmia, ja niitä koskevia vaatimuksia pyritään jatkossa sisällyttämään asetuksiin. Sen myötä komission tarkoituksena on tule-

vaisuudessa järjestelmällisemmin selvittää esimerkiksi tuotteen korjattavuuden ja uudelleenkäytön vaatimuksia. Työsuunnitelman mukaan tutkitaan näin ollen mahdollisuutta siirtää painopistettä nykyisestä energiatehokkuuteen keskittyvästä sääntelystä laajemmin kiertotalouden edistämiseen. Samoin työsuunnitelmassa korostetaan entistäkin tiiviimpää yhteistyötä jäsenvaltioiden markkinavalvontatoimijoiden välillä sekä pyritään vahvistamaan yhteistyötä kansainvälisten kumppaneiden kanssa testi- ja mittausmenetelmien osalta.

Tuotteiden energiatehokkuuden puitelainsäädäntö

Ekosuunnitteludirektiivi ja energiamerkintädirektiivi ovat puitedirektiivejä, jotka koskevat energiaan liittyviä tuotteita. Ekosuunnitteludirektiivin nojalla tuotteille asetetaan ekologisen suunnittelun vaatimukset, jotka kohdistuvat tuotteiden valmistajiin. Ekologisen suunnittelun vaatimukset voivat koskea mitä tahansa tuotteen merkittävää ympäristövaikutusta. Käytännössä suurin osa vaatimuksista on tähän mennessä keskittynyt tuotteen energiatehokkuuden parantamiseen. Jos tuote ei täytä sille asetettuja vaatimuksia, sitä ei saa asettaa EU:n markkinoille. Energiamerkintädirektiivin nojalla säädetään puolestaan tuotteeseen kiinnitettävästä energiamerkinnästä, joka auttaa loppukäyttäjää valitsemaan energiatehokkaan, ympäristövaikutuksiltaan parhaan tuotteen. Ekosuunnitteludirektiivin nojalla annetaan sitovia tuoteryhmäkohtaisia vaatimuksia komission asetuksina komitologiamenettelyssä ja energiamerkintädirektiivin nojalla delegoituina säädöksinä. Euroopan komission asetukset ovat sellaisinaan voimassa Suomessa.

Energiamerkintää koskevaan EU:n puitelainsäädäntöön valmistellaan parhaillaan muutoksia. Euroopan komissio antoi 15.7.2015 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi energiamerkintää koskevan kehyksen vahvistamisesta ja direktiivin 2010/30/EU kumoamisesta (COM(2015) 341 final). Ehdotuksen tavoitteena on uudistaa energiamerkintää siten, että se entistä tehokkaammin kannustaisi kuluttajia valitsemaan energiatehokkaampia tuotteita. Tavoitteena on myös tehostaa markkinavalvontaa ja luoda tietokanta energiamerkinnän alaisille tuotteille. Nykyinen energiamerkintädirektiivi korvattaisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella, joka olisi sellaisenaan voimassa kaikissa jäsenvaltioissa.

Ekosuunnitteludirektiivin nojalla annettavat tuoteryhmäkohtaiset säädökset

Ekologisen suunnittelun vaatimukset, jotka käytännössä tarkoittavat vaatimusten vastaisten tuotteiden markkinoille saattamiskieltoa, on tähän mennessä asetettu 28 tuoteryhmälle ja valmistelussa on vaatimukset yli kahdellekymmenelle tuoteryhmälle.

Ekologisen suunnittelun vaatimuksia on asetettu hyvin erityyppisille tuoteryhmille. Vaatimuksia on asetettu muun muassa kotitalouskoneille, kuten pyykinpesukoneille, astianpesukoneille ja pölynimureille. Toinen merkittävä kokonaisuus on viihde-elektroniikka. Näitä tuoteryhmiä ovat esimerkiksi televisiot, tietokoneet ja digisovittimet. Lisäksi asetuksia on annettu myös rakentamiseen liittyvistä tuotteista, joita ovat esimerkiksi vesipumput, tilalämmittimet ja ilmanvaihtokoneet. Tiedot kaikista tuoteryhmien ekosuunnittelu- ja energiamerkintävaatimuksista löytyvät Ekosuunnittelu.info -internetsivulta: https://ekosuunnittelu.info/tuotevaatimukset/.

Euroopan komissio järjestää säännöllisesti jäsenvaltioiden edustajille ja sidosryhmille kuulemisfoorumeita, joissa käsitellään uusia tuoteryhmiä koskevia säädösehdotuksia. Uusina tuoteryhmi-

nä kuulemisfoorumin käsittelyyn ovat tulleet muun muassa kompressorit, kaupalliset jäähdytyslaitteet, työstökoneet sekä valaistuksen ohjausjärjestelmät. Uudessa työsuunnitelmassa komissio on listannut myös tuotteita, joita koskevat ekosuunnitteluasetukset se ottaa uudelleen tarkasteluun ennen vuoden 2019 loppua. Tällaisia tuotteita ovat muun muassa sähkömoottorit, tuulettimet, vesipumput, valaistustuotteet ja lämmitykseen liittyvät tuotteet.

Uuden työsuunnitelman merkittävin osio on ohjeellinen luettelo uusista tuoteryhmistä, joista komissio aikoo käynnistää selvitykset mahdollisia ekosuunnittelu- ja energiamerkintäasetuksia varten. Uusia tuoteryhmiä ovat: rakennusautomaatio ja säätöjärjestelmät, vedenkeittimet, käsienkuivaamislaitteet, hissit, aurinkopaneelit ja vaihtosuuntaajat, kylmäkuljetuskontit ja korkeapainepesurit. Komissio aikoo myös toteuttaa yksityiskohtaisemman arvioinnin, jossa se tarkastelee mahdollisuutta liittää seuraavat tieto- ja viestintäteknologiatuotteet ekologista suunnittelua koskevaan työsuunnitelmaan: kotitalouksien verkkolaitteet, matka/älypuhelimet ja tukiasemat.

Ekosuunnitteludirektiivin piirissä kannustetaan teollisuutta sitoutumaan itsesääntelyyn. Vapaaehtoiset sopimukset on allekirjoitettu kuvantamislaitteista (esim. kopiokoneet), pelikonsoleista ja monitoimisista digisovittimista. Komissio on antanut itsesääntelytoimia koskevan suosituksen, joka tarjoaa opastusta vapaaehtoisten sopimusten jatkamisessa.

Energiamerkintädirektiivin nojalla annettavat tuoteryhmäkohtaiset säädökset

Energiamerkintä auttaa loppukäyttäjää valitsemaan energiatehokkaan tuotteen. Merkki osoittaa tuotteen käytön aikaista energiankulutusta asteikolla A-G. Joissain tapauksissa käytössä ovat myös A-luokkaa paremmat luokat A+, A++ ja A+++. Komissio antaa energiamerkinnän osalta tuoteryhmäkohtaiset vaatimukset delegoituina asetuksina. Jäsenvaltiot eivät näin ollen äänestetä niistä. Käytännössä energiamerkintäasetusehdotuksia kuitenkin käsitellään energiamerkintädirektiivin alaisessa asiantuntijafoorumissa.

Energiamerkintävaatimukset on säädetty 16 tuoteryhmälle ja valmistelussa on vajaan kahdenkymmenen tuoteryhmän vaatimukset. Energiamerkintäasetuksia on pääosin annettu kuluttajatuotteille, kuten astianpesukoneet, pyykinpesukoneet, kotitalouksien kylmäsäilytyslaitteet, pölynimurit, kuivausrummut, televisiot, lamput ja valaisimet, huoneilmastointilaitteet ja lämmittimet.

Energiamerkintävaatimuksia valmistellaan käytännössä samanaikaisesti kuin tuoteryhmän ekosuunnitteluvaatimuksia. Tuoteryhmästä riippuen voi olla, että jollekin tuoteryhmälle säädetään vain ekosuunnitteluasetus tai pelkästään energiamerkintäasetus taikka tuoteryhmälle voidaan asettaa myös molemmat vaatimukset.

Kuulemisfoorumissa on uutena tuoteryhmänä käsitelty muun muassa ikkunoiden energiamerkintäasetusta. Kuten ekosuunnitteluvaatimuksia, myös energiamerkintävaatimuksia koskevat komission suunnitelmat asetusten uudelleentarkastelusta ja työsuunnitelman ohjeellinen luettelo uusista tuoteryhmistä.

Markkinavalvonta ja viestintä

Tehokkaaseen markkinavalvontaan kiinnitetään enenevissä määrin huomiota myös EU:n tasolla. Suomessa säädösten noudattamista valvoo Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes. Tukes osallistuu myös alan markkinavalvontaviranomaisten yhteistyöhön sekä EU:ssa että Pohjoismaissa. Koska uusia tuoteryhmiä tulee jatkuvasti lisää sääntelyn piiriin, laajentaa se myös valvontaviranomaisen kenttää.

Ekologisen suunnittelun ja energiamerkinnän vaatimusten toimeenpanossa tärkeää on tiedotus ja yhteydenpito sidosryhmiin. Energiavirasto ylläpitää Ekosuunnittelu.info -sivustoa, joka toimii säädösten virallisena tiedotuskanavana valmistajien, maahantuojien, jakelijoiden ja jälleenmyyjien apuna. Sivustolta löytyvät tiedot jo annetuista asetuksista, ajankohtaisia uutisia ja tietoa valmisteilla olevista säädöksistä.

Valtioneuvoston kanta

Suomi pitää tärkeänä tuotteiden energiatehokkuuden parantamista. Ekosuunnitteludirektiivin ja energiamerkintädirektiivin nojalla annettavilla tuoteryhmäkohtaisilla säädöksillä voidaan tehokkaasti vähentää energiankulutusta. Vuosille 2016—2019 annettu työsuunnitelma sisältää ohjeellisen luettelon uusista tarkasteluun ja mahdolliseen valmisteluun otettavista tuoteryhmistä. Uusien tuoteryhmien valmistelun osalta Suomi katsoo, että on tärkeää pitää huolta siitä, ettei aikaisemmassa vaiheessa valmisteluprosessiin otettujen tuoteryhmien käsittely viivästy. Lähtökohtaisesti tulisi pyrkiä asettamaan ainoastaan sellaisia tuoteryhmäkohtaisia vaatimuksia, että ne pystytään markkinavalvontaviranomaisen toimesta tuotteesta todentamaan.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valiokunta yhtyen valtioneuvoston kantaan pitää tärkeänä, että tuotteiden energiatehokkuutta pyritään parantamaan ja vaatimuksia myös kiristetään teknologioiden kehittyessä. Suomalaisten yritysten tuotteet ovat energiatehokkuudeltaan yleensä kärkipäätä, ja siten vaatimusten kiristäminen edistää osaltaan myös suomalaisen cleantech-sektorin vientimahdollisuuksia.

Ecodesign- eli ekosuunnitteludirektiivin ja energiamerkintädirektiivin nojalla asetetaan tuotteiden valmistusta koskevia vaatimuksia ja ohjataan kuluttajia valitsemaan parempia tuotteita. Tuotteiden energiatehokkuusvaatimuksilla on Suomessa laskettu sähkönsäästöksi vuonna 2020 runsaat 4,3 TWh/v.

Valiokunta korostaa, että ekosuunnittelu on myös tärkeä osa kiertotalouden kehittämistä. Kiertotaloudessa tuotteiden ja materiaalien arvo säilytetään mahdollisimman pitkään, jätteet ja resurssien käyttö minimoidaan ja resurssit säilytetään taloudessa silloinkin, kun tuotteen käyttöikä on päättynyt, jotta ne voidaan käyttää yhä uudelleen ja siten saavuttaa uutta lisäarvoa.

Tavoitteena on jo lähtökohtaisesti suunnitella ja valmistaa tuotteet siten, että ne pysyvät käytössä ja kierrossa mahdollisimman pitkään. Parempi tuotesuunnittelu on avain kierrätyksen helpottamiseen, ja se auttaa tuottamaan tuotteita, jotka ovat kestävämpiä tai helpompia korjata. Tämä aut-

taa säästämään arvokkaita resursseja, edistämään innovaatioita ja tuottamaan kuluttajille parempia tuotteita, joiden käyttö maksaa vähemmän. Komission tavoitteena onkin edelleen edistää ekosuunnitteludirektiivin täytäntöönpanemiseksi tehtäviin työsuunnitelmiin sisältyvien tuotevaatimusten avulla tuotteiden korjattavuutta, kestävyyttä ja kierrätettävyyttä, ottaen huomioon erilaisten tuotteiden erityisvaatimukset. Valiokunta korostaa, että ekosuunnitteludirektiivin piirissä olevissa tuoteryhmissä on merkittävää materiaalitehokkuuden parantamispotentiaalia ja siten mahdollisuuksia kiertotalouden tavoitteiden edistämiseen.

Energiamerkintädirektiivissä säädetään tuotteeseen kiinnitettävästä energiamerkinnästä, joka auttaa loppukäyttäjää valitsemaan energiatehokkaan tuotteen. Valiokunta pitää hyvänä, että tuotteiden energiatehokkuusasteikko palautetaan alkuperäiseen A—G taulukkorakenteeseen A+, A++ ja A+++ -tyyppisen merkinnän sijaan. Euroopan unionin neuvosto ja parlamentti saavuttivat 21.3.2017 yhteisymmärryksen siitä, että uudelleenskaalattu asteikko A—G otetaan käyttöön ja määrävälein skaalataan uudelleen teknologista kehitystä vastaavasti. Päätöksessä vahvistettiin olemassa olevien tuotteiden ensimmäisen uudelleenskaalauksen yleiseksi määräajaksi kuusi vuotta ja tavoitteeksi, että merkki on esillä kaupoissa 18 kuukautta delegoidun säädöksen hyväksymisen jälkeen. Nopeimman teknologian kehityksen tuotteiden (kodinkoneiden) ensimmäisen uudelleenskaalauksen määräajaksi vahvistettiin 15 kuukautta ja tavoitteeksi, että merkki on esillä kaupoissa 12 kuukautta delegoidun säädöksen hyväksymisen jälkeen.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että mahdollisuus sammuttaa laitteet kokonaan valmiustilan sijaan on kannatettava, yksinkertainen ominaisuus, jota tulisi edellyttää mahdollisimman laajasti. Tuotteiden lepovirtakulutusta koskevalla asetuksella (ns. stand by -asetus, (EY) N:o 1275/2008) säädetään valmiustilan, pois päältä -tilan ja verkkovalmiustilan tehonkulutukseen liittyvät ekosuunnitteluvaatimukset kotitalouksissa ja toimistoissa käytettävien sähkö- ja elektroniikkalaitteiden osalta. Taustaselvitys asetuksen uudistamiseksi on valmistunut huhtikuussa 2017. Selvityksessä korostetaan olemassaolevan energiansäästöpotentiaalin hyödyntämistä ja esitetään asetukseen muutosehdotuksia.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Ympäristövaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 4.5.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Satu Hassi vihr
jäsen Anders Adlercreutz r (osittain)
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Susanna Huovinen sd
jäsen Pauli Kiuru kok

jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Rami Lehto ps
jäsen Eeva-Maria Maijala kesk
jäsen Sari Multala kok
jäsen Riitta Myller sd (osittain)
jäsen Martti Mölsä ps
jäsen Saara-Sofia Sirén kok
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Ari Torniainen kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos